

Fig. 1. Het 'dreamteam'; v.l.n.r. Aart van den Berg, Jaap de Boer, Anthonie van Peursen en Gab Mulder. Foto Thirza Wesselink.

Jaap de Boer

Excursion to the Vechtpark, Hardenberg, June 1, 2019. An excursion with an educational touch

Summary. This report describes the results of a field trip to the Vechtpark, near the town of Hardenberg, in the east of the Netherlands (province of Overijssel). During this day, 28 species of molluscs were seen or collected. Before this field trip, only nine mollusc species were known from the Vechtpark; the excursion has raised this number to a total of 32 species.

Organisatie en deelnemers

Op 1 juni 2019 voerden leden van de Nederlandse Malacologische Vereniging (NMV) een molluskeninventarisatie uit in het Vechtpark, bij Hardenberg. Dit gebeurde op verzoek van het Instituut voor Natuur- en Milieu-educatie (IVN) Hardenberg-Gramsbergen en Natuuractiviteitencentrum De Koppel. IVN Hardenberg-Gramsbergen en De Koppel hadden 2019 uitgeroepen tot '1000-soortenjaar' voor het Vechtpark. Het doel was om in het betreffende jaar zoveel mogelijk soorten planten en dieren waar te nemen in dit gebied. Vanuit de NMV namen wij de mollusken voor onze rekening.

De deelnemers waren Aart van den Berg, Jaap de Boer, Gab Mulder en Anthonie van Peursen (fig. 1).

Het evenement

De inventarisatie was gepland tijdens het 'Vechtival', een soort open dag van Natuurcentrum De Koppel, het educatieve informatiecentrum aan de rand van het Vechtpark (fig. 2). Op het

terrein waren veel openluchtactiviteiten georganiseerd, vooral voor de jeugd. Onze excursie was opengesteld voor geïnteresseerde leken, zodat wij onze malacologische kennis konden overdragen. Er was ook voorzien in een aantal momenten waarop we een lezing voor beginners konden verzorgen over (het verzamelen van) mollusken. Anthonie van Peursen had op zich genomen om deze lezingen te verzorgen. Vanuit de organisatie werden we begeleid en geholpen door Thirza Wesselink. Zij bleek een belangrijke steun en toeverlaat op deze dag, niet alleen richting de organisatie, maar ook als molluskenzoekster. Thirza, studente Toegepaste Biologie, heeft een brede natuurinteresse en ze bleek nog een plekje vrij te hebben voor de mollusken.

Het terrein

Het Vechtpark is (volgens de definitie van de website Waarneming.nl) het hele stroomdal van de Vecht rondom de stad Hardenberg. Onze inventarisatie beperkte zich tot een gedeelte ten

Fig. 2. Aankondiging van de malacologische activiteiten. Foto Gab Mulder.

Tabel 1. Overzicht vondsten tijdens de inventarisatie van 1 juni 2019, Vechtpark nabij Natuuractiviteitencentrum De Koppel.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Locatienummer			
		1	2	3	4
Zoetwaterslakken					
Ovale kapslak	<i>Acroloxus lacustris</i>	+	+		
Ronde beekmuts	<i>Ancylus fluviatilis</i>	+			
Riempje	<i>Bathyomphalus contortus</i>	+			
Kleine diepslak	<i>Bithynia leachi</i>	+			
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i>	+			
Witte schijfhoren	<i>Gyraulus albus</i>				+
Gewone poelslak	<i>Lymnaea stagnalis</i>	+			+
Puntige blaashoren	<i>Physella acuta</i>	+	+		+
Gewone schijfhoren	<i>Planorbis planorbis</i>	+			
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i>		+		+
Moeraspoelslak	<i>Stagnicola palustris</i>				+
Vijver-pluimdrager	<i>Valvata piscinalis</i>		+		
Spitse moeraslak	<i>Viviparus contectus</i>		+		
Zoetwatertweekleppigen					
Vijvermossel	<i>Anodonta anatina</i>		+		
Zwanenmossel	<i>Anodonta cygnea</i>		+		
Aziatische korfmossel	<i>Corbicula fluminea</i>		+		
Gewone driehoeksmossel	<i>Dreissena polymorpha</i>	+	+	+	
Gemaskerde erwtenmossel	<i>Pisidium personatum</i>			+	
Glanzende erwtenmossel	<i>Pisidium nitidum</i>			+	
Sphaeriumvormige erwtenmossel	<i>Pisidium pseudosphaerium</i>			+	
Hoekige erwtenmossel	<i>Pisidium cf. milium</i>			+	
Scheve erwtenmossel	<i>Euglesa subtruncata</i>	+			
Gewone hoornschaal	<i>Sphaerium corneum</i>	+	+		+
Moeras-hoornschaal	<i>Sphaerium lacustre</i>	+	+		
Schildersmossel	<i>Unio pictorum</i>		+		
Bolle stroommossel	<i>Unio tumidus</i>		+		
Landslakken					
Gewone barnsteenslak	<i>Succinea putris</i>		+		
Zwartgerande tuinslak	<i>Cepaea nemoralis</i>		+		

zuidwesten van de stad, nabij het Natuuractiviteitencentrum dat als uitvalsbasis diende. Dit deel van het Vechtpark is voornamelijk een relatief nieuw, parkachtig terrein, met enige voorzieningen voor waterrecreatie. Een gedeelte op de westelijke oever van de Vecht was te karakteriseren als ruderaal terrein. De oevers lopen naar de Vecht veelal steil af en zijn slecht toegankelijk. Uiteraard werd het hele terrein verkend op landslakken, maar dat leverde bar weinig op. De omstandigheden waren er niet naar: kurkdroog en warm. De verschillende zoetwaterbiotopen leverden meer op. Op vier zoetwaterlocaties in het terrein werden monsters genomen (fig. 3) die in de ons toegewezen ruimte in het Natuuractiviteitencentrum werden gedetermineerd.

De zoeklocaties

Een sluis en een stuw maken deel uit van het terrein. We hebben op diverse plekken in de Vecht gezocht, aan beide zijden van de stuw. In het voor recreatie ingerichte terrein is een waterloopje gegraven dat op een aantal plaatsen nog enig water bevatte. Ook deze waterloop werd bemonsterd.

De locatiegegevens zijn:

- Locatie 1: oostoeever van het sluiskanaal, ten N en Z van de sluis; 52°34'04"N / 6°37'03"O tot 52°34'01"N / 6°36'59"O.
- Locatie 2: uitmonding Molengoot in de Vecht; 52°33'58"N / 6°37'01"O (fig. 3).
- Locatie 3: westoever van het sluiskanaal, ten N van de sluis; 52°34'03"N / 6°37'02"O.
- Locatie 4: waterloopje in het recreatiegebied; 52°33'54"N / 6°37'07"O.

De locaties zijn weergegeven in fig. 4.

Fig. 3. De meest zuidelijke locatie (locatie 2), waar de Molengoot uitmondt in de Vecht. V.l.n.r. Thirza Wesselink, Anthonie van Peursen, Jaap de Boer en Aart van den Berg. Foto Gab Mulder.

Het resultaat

Op 1 juni 2019 werden in totaal 26 soorten zoetwatermollusken waargenomen en twee soorten landmollusken. Van deze soorten waren 23 nieuw voor het Vechtpark. Het resultaat van de inventarisatie is weergegeven in tabel 1.

Fig. 4. Belangrijkste monsterlocaties in het Vechtpark. Bron: Google Earth (screenshot).

Vóór de inventarisatie van 1 juni waren er negen 'soorten' mollusken bekend van het Vechtpark (dat wil zeggen: gemeld op Waarneming.nl, met meldingen van meerdere waarnemers). Deze soorten waren: een weglak-soort (gemeld als Arionidae indet.), Tijgerslak *Limax maximus*, Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis*, Segrijnslak *Cornu aspersum*, Gewone poelslak *Lymnaea stagnalis*, Posthoornslak *Planorbarius corneus*, Zwanenmossel *Anodonta cygnea*, Schildersmossel *Unio pictorum* en Aziatische korfmossel *Corbicula fluminea*. Vier van deze soorten vonden wij niet (Tijgerslak, Posthoornslak, Segrijnslak en de weglak-soort). Hiermee komt het totaal aan waargenomen molluskensoorten voor het gebied op 32.

De vondsten werden op 1 juni door de NMV-excursiedeelneemmers op de 'thuisbasis' in het Natuuractiviteitencentrum voor zover mogelijk gedetermineerd (fig. 5). Ze zijn die dag door Thirza Wesselink direct ingevoerd in Waarneming.nl. De lijst is op 1 en 2 juni 2019 nog aangevuld met twee waarnemingen door Aart van den Berg, en in juni 2020 door Jaap de Boer gecompliceerd met de invoering van een aantal soorten uit meegenomen materiaal dat later thuis is gedetermineerd.

Sinds de excursie is uit het Vechtpark nog de Spaanse aardslak *Lehmannia valentiana* gemeld, maar deze waarneming, van 17 februari 2020 uit een noordelijker deel van het Vechtpark, is als onzeker gemarkeerd. Het is vrijwel zeker dat het gebied rijker is

Fig. 5. Determineren in het Natuuractiviteitencentrum. Foto Gab Mulder.

aan mollusken dan tot nu toe waargenomen. Het aantal soorten landslakken (vooral naaktslakken) op het terrein is naar verwachting aanzienlijk groter dan het gemelde aantal van zes (inclusief de eventuele Spaanse aardslak van 17 februari jl.). Bovendien is het Vechtpark zoals gedefinieerd door Waarneming.nl veel groter dan het door ons geïnventariseerde gebied.

Nawoord

Het was een heerlijke dag in Hardenberg, maar qua educatief rendement viel de dag wat tegen. Het was de bedoeling van de organisatie dat de NMV-deskundigen zouden optreden als begeleiders van groepjes enthousiaste leken, om samen slakken te zoeken en te determineren, maar daar kwam niet veel van terecht. Alleen Thirza Wesselink bleek een fantastische en fanatieke 'malacostudent' die een prima bijdrage heeft geleverd aan deze aangename en gezellige dag in een mooie omgeving.

Ook voor de eerder gemelde lezingen door Anthonie van Peursen was, vanwege het mooie weer, weinig animo. Jammer, want er was veel te leren voor de slakkenleek. De buitenactiviteiten daarentegen werden goed bezocht; de dag was voor de organisatoren dan ook zeker een succes.

En hoe staat het met het doel van dit 'inventarisatiejaar', 1000

soorten waarnemen? Waarneming.nl geeft inmiddels 1767 soorten voor het Vechtpark als geheel. In het '1000-soortenjaar' 2019 zijn 1007 soorten waargenomen (daar komen vanuit onze inventarisatie nog zeven soorten bij die in dit getal nog niet zijn meegenomen, wat het aantal op minstens 1014 brengt). Het gestelde doel van 1000 soorten is dus ruim behaald...

Dankwoord

Veel dank aan Thirza Wesselink, als steun en toeverlaat op deze dag, en voor het invoeren van de meeste waarnemingen in Waarneming.nl. Verder dank aan Ariane Kamerman (Natuuractiviteitencentrum De Koppel) en Julian Overweg (IVN Hardenberg-Gramsbergen) voor de uitnodiging en de verzorging tijdens de dag. Dank uiteraard aan de excursiegenoten voor het leveren van gegevens en het meelezen van dit verslag. Tenslotte dank aan Bert Jansen voor het determineren van de erwtenmossels.

Geraadpleegde bron

WAARNEMING.NL. Geraadpleegd 14-04-2020.

Adres van de auteur
j.h.de.boer@kpnmail.nl